

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Андріянова Н.М.

Аналіз участі Збройних сил Республіки Польща в операціях із підтримання миру і безпеки до і після вступу в НАТО

УДК 327.5+355.1(438)

Андріянова Н.М.,
науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем трансформації та інтеграційних процесів у війсьній сфері
Центру військово-стратегічних досліджень
Національного університету оборони
України
імені Івана Черняхівського

У цій статті розглянуто воєнно-політичні аспекти участі польських збройних сил в операціях за межами країни. Визначено хронологію участі Польщі в міжнародних операціях (місіях) та представлений практичний аспект участі, включаючи вже завершені місії та ті, які зараз проводяться.
Ключові слова: Республіка Польща, міжнародні миротворчі операції з підтримання миру і безпеки, воєнна політика, безпека, збройні сили, ООН, НАТО, ЄС.

В статье исследованы военно-политические аспекты участия польских вооруженных сил в операциях за пределами страны. Изучена хронология участия Польши в международных операциях (миссиях), а также представлен практический аспект

участия, включая завершенные миссии и миссии, которые проводятся.

Ключевые слова: Республика Польша, международные миротворческие операции по поддержанию мира и безопасности, военная политика, вооруженные силы, безопасность, ООН, НАТО, ЕС.

This article examines military and political aspects of Armed Forces participation in operations abroad. The chronology of Poland's participation in international operations is defined and the practical aspect of participation is presented, including the already completed missions and the ongoing ones.

Key words: Republic of Poland, peacekeeping operations, military policy, armed forces, security, UN, NATO, EU.

Останнє десятиріччя минулого століття та початок нинішнього характеризуються домінуванням нових загроз безпеки людства: воєнно-політичні конфлікти, тероризм, розповсюдження зброї масового знищення, поширення наркотиків, нестабільність окремих держав через існування кризи державної влади та ін.

Міжнародні операції з підтримання миру і безпеки (МОПМБ) залишаються дієвим політичним інструментом врегулювання воєнно-політичних конфліктів, що забезпечує вирішення комплексу завдань, які не можуть бути вирішені жодною державою окремо.

Участь у МОПМБ стає складовою частиною воєнної політики держав та міжнародних організацій і починає здійснювати вплив на формування їх воєнних доктрин та реформування збройних сил, які відповідатимуть сучасним вимогам та будуть здатні забезпечувати реалізацію національних інтересів у війсьній сфері.

Саме цими трансформаціями зумовлена актуальність аналізу, систематизування і порівняння та вивчення досвіду участі збройних сил республіки Польща (РП) у МОПМБ в умовах зміни зовнішньополітичного курсу РП та її воєнної політики до і після вступу в НАТО.

Проблемі участі збройних сил республіки Польща (РП) у МОПМБ присвячено небагато публікацій. Дослідженням даної тематики займались переважно зарубіжні автори, такі як Рафал Тарногорський [8], Чеслав Марциновський [7], Павло Петшак [3], Олег Александров [10], Володимир Захарчук [4] та ін.

Нормативно-правова база, що регулює питання миро творчості, РП: Конституція Республіки Польщі, «Стратегія Національної безпеки» (2014 р.), «Стратегія розвитку системи національної безпеки Республіки Польща до 2022 р», «Стратегія оборони Республіки Польщі» (2009 р.), «Стратегія участі Збройних Сил Республіки Польщі в міжнародних операціях» (2009 р.).

Мета статті – проаналізувати та систематизувати досвід участі польських збройних сил у міжнародних миротворчих операціях із підтримання миру і безпеки в умовах зміни зовнішньополітичного курсу РП та її воєнної політики до і після вступу в НАТО.

Безпека – це термін, який охоплює різні функціональні аспекти держави та суспільного життя і постійно розширюється відповідно до змін у державі та навколишньому середовищі, тому що вона повинна забезпечити безперешкодний і багатовимірний розвиток суспільства [1, с. 307]. Прямою загрозою для безпеки є воєнно-політичні конфлікти, які можуть бути вирішені часто лише за допомогою МОПМБ.

Збройні сили є інструментом реалізації воєнної політики держави. Збройні сили Республіки Польща (ЗСРП) є загальним елементом системи національної оборони, є інструментом виконання політики безпеки і оборони, вони готові до виконання трьох типів місій: забезпечення національної оборони та протидії агресії в рамках зобов'язань союзників (а саме збереження військових спроможностей збройних сил і використання в обороні та захисті держави, недоторканність кордонів РП, а

також в антитерористичних операціях і у вирішеннях місцевих чи регіональних збройних конфліктів, а також у оборонній операції – на національному та міжнародному рівнях); участь в стабілізації внутрішніх конфліктах і в надзвичайних та гуманітарних операціях (а саме збереження сили та можливостей для участі в миротворчих операціях, що випливають із міжнародних угод, та гуманітарних операціях, що проводяться міжнародними, урядовими та іншими організаціями); підтримка безпеки батьківщини та надання допомоги. Після змін після 1989 року польська Армія пройшла ретельну перебудову та модернізацію в ході політичних змін замінена застаріла військова техніка [1, с. 308].

РП у своїй миротворчій діяльності переважно бере участь в операціях із підтримання миру (peacekeeping operations), в рамках яких можуть проводитись гуманітарні операції та превентивна дипломатія. Звичайно, від того, яка операція, і залежать типи завдань поставлених перед РП, а також від цілей поставлених перед ООН, НАТО або ЄС.

Відповідно до офіційних формулювань документів ООН завданнями таких операцій є:

- 1) нагляд за умовами перемир'я, припинення вогню або військових дій;
- 2) забезпечення роз'єднання між збройними силами в конфлікті;
- 3) сприяння законному уряду в запобіганні збройного втручання ззовні або ліквідація наслідків такого втручання;
- 4) недопущення подальшої інтернаціоналізації конфлікту;
- 5) контроль за дотриманням прав людини;
- 6) створення або відновлення інфраструктури, сприяння наданню гуманітарної допомоги [2, с. 5].

У таблиці 1 наведено періоди, етапи, мета, завдання та зміст місій (операцій), в яких приймали участь ЗС РП.

Аналіз таблиці 1 дозволяє виділити шість послідовних, чітко визначених етапів участі збройних сил Республіки Польща у МОПМБ:

Перший етап (1953–1975) – офіцери польської армії брали участь у міжнародних контрольних комісіях (Корея, Індокитай).

На першому етапі задачі ПМК стосувались переважно інспекції та спостереження (за укладанням миру, припиненням вогню).

Другий етап (1975–1990) – перші компактні підрозділи польської армії, зокрема логістичні підрозділи, що брали участь у миротворчих місіях (операціях) на Близькому Сході.

Третій етап (1991–1992) – розпочався в умовах зміни зовнішньої та воєнної політики Польщі (уряд заявив, що Польща прямує в Європу), вперше підрозділи польської армії стали частиною МОПМБ, контингент був створений на основі глави VII Статуту ООН;

Із цього етапу розпочинається, як видно з таблиці 1, зміни в завданнях, тепер і надалі для збройних сил РП у миротворчих місіях пріоритетними задачами є стабілізаційні з використанням збройної сили, що включають у себе забезпечення миру, постконфліктна реконструкція, патрулювання території, оборона (захист) штабів, боротьба з повстанцями. Тобто можна стверджувати, що з третього етапу відбулись якісні зміни від спостереження до активних стабілізаційних дій у діяльності миротворчого контингенту збройних сил РП.

Третій етап, як видно з Таблиці, розпочато з операцій у Персидській Затоці 1990–1991 р.р. Можна сказати, що від третього до четвертого етапу перехідними є операції в колишній Югославії (UNPROFOR) ООН, де Польські військові контингенти брали участь у багатьох місіях на Балканах і виконували типові оперативні задачі, пов'язані з миротворчим процесом, гарантією стабільності та безпеки, а пізніше – підтримкою процесу реконструкції після конфлікту.

Четвертий етап (з 1992 року) – початок участі польських представників (включаючи поліцейських) в ОБСЄ і миротворчих місіях ЄС.

Операція «Конкордія» ЄС перейняв очолену НАТО операцію «Союзницька Гармонія» і розгорнув близько 300 військовослужбовців для забезпечення безпеки спостерігачів ЄС і ОБСЄ, що стежать за ходом виконання Охридської рамкової угоди.

Операція «Алтея». За рішенням Стамбульського саміту НАТО 2004 р. було прийнято рішення завершити місію НАТО СФОР в Боснії і Герцеговині, а ЄС мав розпочати свою місію в складі 7.000 персоналу з метою спостереження за виконанням військових аспектів Дейтонської мирної угоди [12, с. 57].

П'ятий етап (1995–1999) – участь оперативних підрозділів польської армії, і поліцейські контингенти, на підтримку МОПМБ в Боснії та Герцеговині (ІФОР та СФОР). Сили Виконання Угоди НАТО (ІФОР-IFOR) в Боснії і Герцеговині пізніше перетворені в Стабілізаційні Сили (СФОР-SFOR). Вперше ЗСРП взяли участь у інтернаціональних силах зі встановлення миру, що діяли з метою забезпечення безпечних умов для цивільного та політичного відновлення Боснії і Герцеговини. Потім операція продовжилась під приводом ЄС.

Шостий етап (з 2000 року) – активна участь польських військових підрозділів і поліцейських сил у різних миротворчих місіях (операціях), у тому числі протидія тероризму.

Етап у тому числі пов'язаний із реакцією на події після 11 вересня 2001 року. У даний час основним напрямком участі польських військових контингентів є місії Міжнародних сил сприяння безпеці (ISAF) в Афганістані. Польща спочатку не брала участь в операції ISAF (створена

**Показники міжнародних миротворчих місій (операцій),
в яких приймали участь збройні сили Республіки Польщі**

Період участі	Де відбувалась / назва місії (операції) / к-сть в/с ЗС РП	Короткий зміст місій / мета / особливості	Завдання перед ЗС РП
1953–1975 р.р.	Комісії нейтральних країн по спостереженню в Кореї. 300 в/с Міжнародна Комісія по спостереженню і контролю в Індокитаї (В'єтнам, Лаос, Камбоджа). 650 в/с	Нагляд за припиненням конфлікту між корейськими республіками. Нагляд за припиненням війни між Францією та Японією (Японія окупувала в роки Другої світової Французьку колонію Індокитай) (друга Індокитайська війна)	Інспекція та спостереження
1968–1970 р.р.	Нігерія ООН	Нігерійський уряд звернувся до ООН, організації Африканської єдності, а також уряду (Польщі, Канади, Швеції та Великобританії), щоб направити спостерігачів для розслідування діяльності нігерійських сепаратистів в Республіці Біафра. Сепаратисти звинуватили уряд в геноциді і масових вбивствах. Інспекції спостерігачів не підтвердили обвинувачення. Комісія сприяла відновленню стабільності і миру в Нігерії. [3, с.79]	Спостереження
1973 по 1979 р.р.	Місії НЗС II ООН Близький Схід	З метою спостереження за припиненням вогню між Єгиптом і Ізраїлем.	Спостереження Оперативні завдання Логістичні завдання
1974 – 2009 р.р.	Ізраїль, Сирія Сили ООН спостереження за роз'єднанням (СОООНСР - UNDOF) ООН Брали участь за весь період 13 000 в/с.	Окупація Ізраїлем Голландських висот Відбувалась з метою контролю за дотриманням режиму припинення вогню між Сирією та Ізраїлем; виконували задачі в рамках Сил ООН зі спостереження за роз'єднанням.	Спостереження, патрулювання, і організація, утримання безпеки на підконтрольній території, контроль над припиненням збройного протистояння,
Польська участь датована 1992–2009 р.р.	Місії тимчасових сил ООН в Лівані (ТОООНЛ - UNIFIL) за весь період близько 10 000 в/с.	Вторгнення Ізраїлю в Ліван. Під час місії польські завдання еволюціонували і з другої половини 2006 р. до завдань польських військових належало також утримання безпеки на підконтрольній території, контроль над припиненням збройного протистояння, охорона конвоїв, підтримка ліванської армії і допомога в реалізації проектів ООН [4, с. 295].	Логістичні, інженерні та гуманітарні функції, а в останній період також і оперативні
1990–1991 р.р.	Кувейт. Операції в Персидській Затоці. «Щит Пустелі» «Буря в Пустелі» ООН	За звільнення та встановлення незалежності Кувейта. Перша операція із залученням ЗСРП, що здійснювалась тимчасовою коаліцією країн на основі мандату Ради Безпеки ООН	Забезпечення стабільності та безпеки
1992–1995 р.р.	Югославія (UNPROFOR) ООН	Контроль за перемир'ям між ворогуючими сторонами в Хорватії (причина – вихід Хорватії зі складу Югославії)	Забезпечення стабільності та безпеки Оперативні задачі пост-конфліктна реконструкція
1996–2004 р.р.	Сили Виконання Угоди НАТО (ІФОР - IFOR) в Боснії і Герцеговині (БіГ) пізніше перетворені Стабілізаційні Сили (СФОР - SFOR)	Підтримка миру за Дейтонським договором, який послужив закінченням громадянської війни в БіГ.	Забезпечення стабільності та безпеки

Період участі	Де відбувалась / назва місії (операції) / к-сть в/с ЗС РП	Короткий зміст місії / мета / особливості	Завдання перед ЗС РП
1999– триває	Косово (KFOR- КФОР) НАТО 300 в/с	Громадянська війна спричинена етнічно албанською Армією визволення Косова	Забезпечення стабільності та безпеки демілітаризації Армії визволення Косова і інших озброєних груп; забезпечення громадської безпеки та порядку
2002– 2008 р.р.	Афганістан (ISAF-ІСАФ) НАТО На 1 серпня 2010 р. 2515 осіб	Відповідь на терористичні атаки після 11 вересня 2001р. відповідальність за які покладено на Аль-Каїду і, контролюючих Афганістан, талібів. Створені Міжнародні сили сприяння безпеці (МССБ), завданням яких було надання можливості перехідному уряду і Місії ООН з допомоги Афганістану діяти в столиці м. Кабул в умовах безпеки. Є пріоритетом для ЗСРП	Забезпечення стабільності та безпеки Тренувальні та консультативні розмінування території, охорона аеродрому в Кабулі, а також будівництво дорожньо-мостової інфраструктури для багатонаціональних сил боротьба проти нелегальних бойових груп
2003– 2011 р.р.	«Іракська Свобода» НАТО	Військовий Конфлікт в Іраці, що розпочався з вторгнення збройних сил міжнародної коаліції під проводом Збройних сил Сполучених Штатів Америки та Великої Британії з метою повалення режиму Саддама Хусейна [5].	Забезпечення стабільності та безпеки включаючи: медичне забезпечення, потім тренувальні та консультативні функції; патрулювання, розмінування території та ліквідація арсеналів зброї; підготовка іракських служб безпеки, солдатів Іракської Армії; відбудова інфраструктури, електромереж і водопостачання; гуманітарна допомога
З 2001 р.	операція «Активні зусилля» в Середземному морі НАТО	Контртерористична операція Проводиться у Середземному морі і призначена для запобігання пересування терористів або зброї масового знищення.	Забезпечення безпеки судноплавству, запобігання тероризму (превентивні завдання)
з березня 2004 р.	операції НАТО щодо контролю повітряного простору Литви, Латвії, Естонії – з Патрулювання повітряного простору.	Операція НАТО в рамках сил швидкого реагування НАТО, що проводиться задля захисту повітряного простору трьох балтійських держав:	Забезпечення безпеки повітряному простору Латвії, Литви, Естонії (превентивні завдання)
Березень 2003– грудень 2003 р.	«Конкордія» в Македонії ЄС 17 в/с	Перша військова операція, що проводилась ЄС з метою гарантувати виконання положень Охридської рамкової угоди і патрулювати етнічні албанські території країни, які межують з Албанією, Сербією та Косово з метою попередження поновлення етнічного насилля [6, с. 195] Польща в складі багатонаціонального батальйону	Забезпечення стабільності та безпеки, патрулювання територій
З 2004 р.– триває	EUFOR “Алтея” В Боснії і Герцеговині ЄС 170 в/с	Бойові групи країн-членів ЄС використовували досвід сил реагування НАТО, а сам ЄС мав гарантований доступ до механізмів оперативного планування НАТО.	Підготовка кадрів у ЗС БіГ, відповідно до стандартів НАТО сприяти безпечному середовищу в БіГ та процесу стабілізації та асоціації (SAP).
З 7 лютого 2013 р.– триває	Малі EUTM ЄС 20 солдатів	Був створений і направлений польський військовий контингент EUTM в Малі. Солдати ПВК Малі не беруть участь в бойових діях.	Консультативно-тренувальні

в грудні 2001 року), зосередивши увагу на заходах, що проводяться паралельно в рамках операції «Непохитна свобода» (розпочата в жовтні 2001 року, після терористичних атак на Всесвітній торговий центр і Пентагон). Польща взяла участь в операції в березні 2002 року, із силою близько 120 військовослужбовців. Потім Польща збільшила квоту солдатів до 1200. І в наступні роки ця квота збільшилась до 2600 військовослужбовців (2010 і 2011) [4, с. 80].

У вересні 2003 року Польща взяла участь у багатоцільових операціях по стабілізації в країні. Польщі було довірено командування Центрально-Південною зоною в складі міжнародних Стабілізаційних сил в Іраку до 2008 року, тобто до виведення польського військового контингенту. Це було в Польщі найвідповідальніше завдання за всю історію своєї участі в міжнародних місіях [8].

Операція «Активні зусилля» – ще одна відповідь НАТО на теракти 11 вересня 2001, в якій бере участь РП. Також місії з Патрулювання повітряного простору країн Балтії де охороняють повітряний простір над Прибалтійськими державами. Особливістю є той факт, що операції доповнюються превентивними діями – діями запобігання тероризму.

Після української кризи, анексії Криму суттєво підвищився страх Польщі перед російською загрозою, військовою, або, як зазначає Юстина Заджак, воєнізованою (опираючись на феномен так званих «зелених чоловічків») [9, с. 137]. Ці події змусили польське керівництво прийняти нову Стратегію національної безпеки 21 жовтня 2014 року, де визначені нові виклики і загрози, у зв'язку із зміною безпекового середовища в Східній Європі. Визначено першою стратегічною ціллю участь у міжнародних організаціях колективної безпеки. Важливим аспектом визначено зміцнення готовності НАТО забезпечити колективну оборону, узгодженість дій ЄС у сфері безпеки, а також підвищення значення та авторитету РП у цих організаціях [10, с. 133].

РП та Україна активно співпрацюють у міжнародних місіях. У рамках місії KFOR була створена спільна військова частина разом із польсько-українським миротворчим батальйоном (ПОЛУКРБАТ) для ведення місії з 2000 до 2010 р. У 2014 році Польща, Україна та Литва створили спільну бригаду (LITPOLUKRBRIG). Цей підрозділ буде використовуватися відповідно до міжнародного законодавства під час місій ООН, НАТО та ЄС.

На даний час (станом на 2017 рік) польські військовослужбовці беруть участь в 4 операціях під приводом ООН: UNMISS (Судан), UNMIL (Ліберія), UNOCI (Код-Д-Вуар), MONUSCO (Конго).

У 4-х операціях під приводом НАТО: в складі місії «RESOLUTE SUPPORT» в Ісламській Республіці Афганістан; у складі КФОР – Сили НАТО в Косові; в складі Постійної групи Сил протимінного

захисту НАТО; польський військовий контингент «ORLIK 7» бойового чергування з патрулювання повітряного простору країн Балтії.

Та під приводом ЄС: польський військовий контингент EUFOR/MTT (Mobile Training Teams) у Боснії і Герцеговині; польський військовий контингент у Військовій консультативній місії Європейського Союзу в Центральноафриканській Республіці EUMAM RCA.

Збройні сили РП мають широкий досвід участі в МОПМБ. Вони брали участь на різних континентах, під егідою ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ виконували різні типи задач. До вступу в НАТО польський контингент, виступаючий під егідою ООН, спочатку концентрував свої завдання в основному на інспекції і спостереженні та логістиці: організація польових госпіталів, санітарно-епідеміологічне визнання, постачання води, їжі, відновлення доріг та мостів. Після вступу до НАТО спостерігається нова глава польської участі в МОПМБ, в якій мир може бути відновлений тільки силою. У колишній Югославії, в Силах ООН із охорони (СООНО) польські солдати мали взяти на себе оперативні завдання, такі як патрулювання охоронної зони, захист життєво важливих об'єктів, супровід автоколон із гуманітарною допомогою [11] і т.д. Після терористичних атак 2001 РП зосереджує увагу на попередженні конфліктів, бере участь в операціях «Активні зусилля» в Середземному морі, операції НАТО щодо контролю повітряного простору Литви, Латвії, Естонії.

Участь польських військових контингентів у місіях за межами країни, є вираженням відповідальності і підзвітності Польщі на міжнародній арені. Польща стала «постачальником», а не «споживачем» безпеки [3, с. 84]. Це зобов'язання несе із собою певні переваги у воєнно-політичній сфері та дозволяє отримати досвід у проведенні реальних операцій, організувати технічну модернізацію озброєння і військової техніки, а також удосконалити навчальний процес та програми відповідно до сучасних вимог розвитку збройних сил. Отриманий досвід участі ЗС РП в МОПМБ доцільно використовувати під час підготовки та застосування національного контингенту та персоналу ЗС України.

Подальші дослідження необхідно зосередити на подальшому вивченні проблеми безпекового середовища РП, викликів і загроз національній безпеці та питанням збройних сил як інструменту забезпечення безпеки, адже досвід трансформації ЗС РП є дуже важливим для України, особливо зараз, у період складної воєнно-політичної обстановки на Сході України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Januszkiewicz M. Polish Armed Forces after 1989 and cooperation with NATO/ Maciej Januszkiewicz,

Adam Krampichowski / World Scientific News 70(2) (2017). – Scientific Publishing House «DARWIN». 307–310.

2. Операції НАТО. – Київ Товариство «Знання» України, 2007. – 24 с.

3. Pietrzak P. Armed Forces of the Republic of Poland in International Operations – Legal Grounds, Strategic Considerations, and Practical Implementation / Pawel Pietrzak // Polish-Ukrainian Bulletin. National Security Bureau (Poland), National Security and Defence Council of Ukraine – Warsaw 2012. – 104 p., p.p.. 69 – 86.

4. Захарчук В.О. Миротворчі місії і стабілізаційні операції збройних сил республіки Польщі у Південно-Західній Азії на початку ХХІ ст. / В.О. Захарчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія / За заг. ред. проф. О.А. Мельничука. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – Вип. 24 – 362 с. – С. 292–296.

5. Війна в Іраку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%B2_%D0%86%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%83.

6. Чумаченко О. Місії Європейського Союзу з антикризового регулювання в Македонії 2003–2005 рр. / О. Чумаченко // Література та культура Полісся. – Вип. 85. Серія «Історичні науки». – № 6 / відп. ред. і упоряд. Г.В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 229 с. – С. 190–199.

7. Marcinkowski, C., Istota i ewolucja misji pokojowych ONZ (The Nature and Evolution of UN Peacekeeping Missions), in: Przegląd Historyczno-Wojskowy No. 5 (238), Warsaw 2011, pp. 18-19.

8. Tarnogórski R.. Peacekeeping Contributor Profile: Poland / Rafal Tarnogórski; Polish Institute of International Affairs – October 2012. // Providing for peacekeeping [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-poland/>.

9. Zajac J. Poland's Security Policy. The West, Russia, and the Changing International Order / Justyna Zajac // Palgrave Macmillan UK – Warsaw 2016. 226. p.

10. Александров О.С. Новая Стратегия Национальной Безопасности Польши – відповідь на європейські виклики та загрози сьогодення / О.С. Александров Стратегічні пріоритети, № 1(34) / За заг. ред. проф. Горбуліна В.П. – К. : НІСД. 2015 176 с. – С. 131–138.

11. Поляки на службі миру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://skmpron.pl/roles-in-the-service-of-peace/?lang=ru>.

12. Білецький С. Міжнародно-правове регулювання миротворчої діяльності ЄС / С. Білецький // «Порівняльно-правові дослідження» – українсько-грецький науковий юридичний журнал – 2009, № 2. – 186 с. – С. 56–61.